

מגיד ממצוות

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

נגלות התורה הם כלי לסודות התורה אשר בה

במאמר זה מבאר המגיד את עיקר הכוונה הרצויה בלימוד התורה הקדושה, שהיא להשיג את חכמת התורה שהיא חכמת הבורא ברוך הוא, וממשיל את התורה אשר לפנינו - נגלות התורה - ואת הקשר האדוק כל ינתק לסודות התורה אשר בה, לדרך הקשר האדוק בין כל משל ונמשל, והיינו שהמשל היא נגלות התורה והנמשל הוא אור חכמתו יתברך אשר גנוז בהם.

ואמנם מדגיש רבינו שההבדל בין משל זה לכל משל אחר הוא, שאף על פי שאותיות התורה הם משלים לעצמות אור התורה שהיא חכמתו יתברך, אין זה אלא ההשגה שאנו משיגים בתורה שהיא רק כמשל לחכמת התורה, אבל באמת האותיות עצמם הלא הם **עצמם** שורש ההמשכה שנמשכת מלמעלה אל התורה שהיא החכמה, ולכן על ידי לימוד התורה בדביקות אפשר ללמוד להעלות את לבושי התורה אל חכמת התורה ולידבק בקדושתה העליונה.

והמשל הזה שעל ידו מתגלים דברי התורה הוא בשני אופנים, האחד באופן שנתגלתה התורה כפי שירדה לעולם במעמד הר סיני, וכפי שנדרשה בשלש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם בתורה שבעל פה, שהם האופנים שבהם נתגלתה החכמה העליונה בעולם. ואמנם לא רק דברי החכמה שבדברי התורה הם מחכמה עליונה, אלא גם המשל עצמו שרשה בחכמה העליונה, דהיינו שאותו ענין עצמו שנסוב בסיפורי התורה שבכתב ושבבעל פה בהלכות השונות, הוא מחכמה העליונה כפי שעלתה ברצונו יתברך.

יש עוד אופן שנמשכה אליו חכמת התורה כפי שגזרה חכמתו יתברך, והוא החכמות שטמונים במידות המתעוררות בעסק ובענייני העולם הגשמי, שהוא עצמו ממש משל לדברי התורה, כי כל נברא בעולם יש בו דבר חכמה, שעל ידו נתגלית חכמתו יתברך בעולם, ובכל נברא יש אותיות התורה המחיים אותו, והיינו אותו דבר חכמה שיש באותו נברא, אותו דבר חכמה מקורו מחכמת התורה, אבל אינו ניכר אותו דבר חכמה כפי שהוא בנברא הגשמי, אם ההסתכלות בו הוא באופן של פירוד, ואם משתמש בו הנפרד במידה של פירוד דהיינו לאהבתו של האדם או ליראתו ולא בדרך החכמה שהוא הביטול והאין, שבו נכללים כל המידות להשתמש בכל מידה במיזוג כפי הנרצה לפני ה'.

ואמנם כאשר מתגלה החכמה העליונה בנבראים ומשתקפת מתוכם, וזאת כאשר הם בטלים להקב"ה, אזי ממילא אותם דברים הגשמיים שבעולם הם נעשים חלק מהתורה, וכמו שבתורה גם המשל והסיפור הגשמי המסופר בדברי התורה הוא תורה ממש, כך גם דברים הגשמיים כמשתמשים בהם לרצון השי"ת נעשים תורה ממש.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְגו', וְאָמְרוּ בַּמִּדְבָּר רָבָה (י ב) מִשָּׁל לְאִמְבֹּטֵי מִלֵּאָה מִיֵּם וְהָיָה בָּהּ בַּהֶעֱלַם שְׁנֵי דְיוֹסְקוֹסִים נְאִים, פְּרוּשׁ צוּרוֹת וְכו', כְּשִׁעְרוּ הַמַּיִם מִתּוֹכָהּ נִרְאוּ הַצּוּרוֹת וְכו'.

וְהִנֵּה אֵיטָא בְּזֵהָר (בראשית נה:): 'זָכַר וְנִקְבָּה בְּרָאָם וַיִּקְרָא שְׁמֵם אֲדָם' (בראשית ה ב), **דְּהֵינּוּ פִי אֲדָם אֵינוּ נִקְרָא אֲדָם שְׁלָם** כלומר בתואר 'אדם' כפי שנקרא מצד שם התואר, **עַד שִׁיְהִיּוּ יַחֲדָיו זָכַר וְנִקְבָּא. וְהֵינּוּ** מה שמבאר הזוהר שם, שלכן כתוב "שמים" בלשון רבים, **כִּי עַל שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד אֹמַר 'וַיִּקְרָא שְׁמֵם אֲדָם'. אַךְ בְּהִיּוֹת הַנוֹקְבָא דְּבוֹקָה לְהַזְכֵּר** כשבטלה אליו ודבוקה רק ברצונו בלי שום רצון אחר, **כְּמוֹ שְׁאֹמְרוּ רַז"ל (ברכות סא.) ד"ו פְּרָצוּפִים נִבְרָאוּ** שבריתם הראשונה היתה כשהיא גוף אחד עם הזכר, הוא בצד פנים - העיקר, והיא בצד אחריו - דבקה וטפלה אליו, והיינו שכן היתה מציאות המשפיע והמקבל כפי שהיא בעולמות עליונים, **עַל כֵּן בְּטִלָּה הִיא לְגַבֵּי דְכָר** שאינה נחשבת כמציאות נפרדת לעצמה להיות עולה בשם, אלא נחשבת כחלק מהמשפיע אליה שהוא הזכר, **וְנִקְרָאת כּוֹלָה עַל שְׁמִיהָ** נכללת היא בשמו ובמציאותו, ולכן נקרא **הוא** אדם השלם מכח הנקבה שנכללת בו.

וְאֵיטָא בְּזֵהָר (תצוה קפז). לְמָה נִבְרָא הַחֲשֵׁף, שְׁבוּדָאֵי לֹא הָיָה קְדָמוֹן שהרי החושך הוא הסתר, ובוודאי באור אלקותו יתברך שקדם לכל יציר נברא אין כלל הסתר וחושך, ואם כן החשך הוא בוודאי בריאה מחודשת, **וְאִם כֵּן קִשָּׁה לְמָה נִבְרָא תַחֲלָה וְאַחַר כֵּךְ הַצָּרָה לְבְרָא אֶת הָאוֹר שִׁיאִיר בְּתוֹךְ הַחֲשֵׁף, וְתַרְץ שִׁזְהוּ שְׁאֹמַר הַכְּתוּב** כדי לתרץ זאת, (קהלת ב יג) **'וַיִּתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֲשֵׁף'**, שהאור מתגלה בשלימותו רק כשהוא עטוף בלבושי החושך שעל ידיהם נמדד ונערך חשיבות אורו.

כִּי אֵיטָא (משלי א ו) 'לְהַבִּין מִשָּׁל וּמְלִיצָה'. וְעֵינֵינוּ הַמְשָׁל הוּא, דְּבַר שְׁאִינוּ מִשָּׁג לְהַמְקַבֵּל צָרִיף לְהַבִּינוּ דְרָף מִשָּׁל, וְהֵינּוּ שְׁהוּא מִרְפִּיב אוֹתוֹ דְּבַר חֲכָמָה מחבר את אותו דבר שכל שרוצה להבינו שרוצה שיבין אותו האיש, **בְּאוֹתוֹת הַמְשָׁל הֵוּא** ואותיות אלו נעשים מרכבה לשכל הרוכב אליהם ויורד על ידם ממקומו אל האדם המבין.

וְהִנֵּה דְבְרֵי תוֹרָה אֵינָם כְּשָׂאָר מְשָׁלִים חֵס וְשָׁלוֹם שבהם המשל אינו אמת כלל והוא רק דמיון והמצאה על מנת להבין מתוכו איזה ענין אמיתי, **(תהלים יט ח) כִּי תוֹרַת ה' תְּמִימָה כוֹלָה קוֹדֵשׁ וְכוֹלָה תוֹרָה -** גם המשל, ולכן **צָרִיף לְהַבִּין גַּם הַמְשָׁל וְהַמְלִיצָה** את פשטי התורה שלפנינו שהם משל לסודותיה.

וְהֵינּוּ כִּי בְּהִירוֹת הַתּוֹרָה בְּעֶצְמָהּ כְּפִי שְׁהִיא בְּשִׁרְשָׁה, אם היתה יורדת לעולם כפי שהיא בבחינת חכמה קדומה **לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְסַבְּלָהּ** לא היו יכולים לסבול את גודל האור והגילוי שהוא למעלה מהדרגה שיכולים לסבול בעולם הזה, **וְעַל כֵּן יִרְדָּה לַעֲלוֹמוֹת תַּחְתּוֹנִים,** והיא עוסקת בעניינים המושגים אל האדם, הן במצוות שבשכל לדעת את ה' והן במצוות שבמידות לאהוב את ה' ולירא אותו והן במצוות שבעשייה, ועל ידי כן **נִתְלַבְּשָׁה בְּאוֹתוֹת הַתּוֹרָה שְׁהֵם עֵתָה.** אבל באמת גם האותיות שהם עתה לפנינו בספר התורה, ואף פשטי התורה ומעשי המצוות כפי שנעשים בגשמיות הם חלק מאותה חכמה קדומה, ונמצא שמלבד קדושתה שבעולם הזה היא גם אורח ודרך להשיג את קדושתה העליונה, **רַק שְׁבוּ מִצְמָצָם גַּם בְּהִירוֹת הַעֲלִיּוֹן מַה שְׁלֹא הָיוּ יְכוּלִין לְהַשִּׁיגוּ בְּלִתֵּי לְבוּשׁ** ואפילו אותו בהירות עצמה שהוא בחינת 'לובן' שאין בו השגה, שורה בתורה.

לְמִשָּׁל הַשְּׂמֵשׁ יֵשׁ בוּ בְּהִירוֹת הַרְבֵּה אוֹר חֲזָק שְׁלֹא הָיוּ הַעוֹלָם יְכוּלִין לְסַבְּלָהּ, וְעַל כֵּן הוּא מְלַבֵּשׁ בְּנִרְתִּיק וּלְבוּשׁ שְׁמִסְתִּיר מַעֲט עַל אוֹרָה הַחֲזָק שְׁאֵי אִפְשָׁר

לסובלו, ולבוש הנזכר מצמצם את אור השמש ומקבל מן אור השמש ומבהיק את האור לעולם נמצא שאור השמש עצמו הוא היורד ונמשך על ידי הלבוש, וממנו מקבל הירח פנודע שהוא בחינת מקבל מהשמש כאשה לבעלה.

והנה הלבוש הנזכר של אותיות התורה ומצוותיה, להיותו תמיד דבוק אל האור הפנימי, שאינו נפרד ממנו כלל כי אותיות התורה הם כלי לאור התורה באופן שהכלי הוא נמשך מהאור עצמו, ואותיות התורה הם מציאות אחת עם אורה הפנימי בלי שום פירוד על פן בטיל לגביה בטל הוא לגבי האור הפנימי כיון שאינו משמש לשום דבר אחר ותמיד משמש רק לאותו אור פנימי ששוכן בו, ואינו נכר בפני עצמו ואינו נחשב למציאות בפני עצמו כמשל הנזכר לעיל של הנקבה שהיא בחינת מקבל מהזכר ואין לו אור עצמי ולכן הוא נחשב חלק ממציאות הזכר ואינו לו שום מציאות נפרדת, אף כאן, העוסק בלבושי התורה כשהוא דבוק לאורה הפנימי נחשב הוא שעוסק באורה הגנוז בלי שום פירוד.

וזהו (תהלים פד יב) 'פי שמש ומגן ה' אלהים', שמגן השמש אינו ניכר בפני עצמו, דאיתא בזהר (בראשית כ.) ה' אלהים שמש שמים, ה' אלוקים הם כשם אחד שלם ולא כשני שמות, והיינו כי השמש ומגן הם תרין רעין דלא מתפרשין הם כשנים הדבוקים יחד ואינם מתפרשים, כלומר שמציאותם האמיתית היא רק בהתכללותם יחד, ומכיון שהם משלימים זה את מציאותו של זה, שאור השמש מתגלה אך ורק על ידי המגן והם מציאות אחת ממש, לכן והם תמיד שלים תמיד הם שלימים כנזכר.

והנה הצרופ שלם מתתא לעילא מלמטה למעלה, כשאתה מהפך את אותיותיה, הוא משל, והוא הלבוש של התורה העליונה, המושגת ומובנת רק על ידי המשל המשלימה שמביא את אורה להשגה בשלימות, הוא גם כן כמו השמש והמגן הנזכר שהם תרין ריעין דלא מתפרשין, וכמבואר לעיל שקדושת פשטי התורה היא קדושה אחת ממש עם התורה העליונה שהיא חכמה קדומה ואין בהם פירוד כלל, ועל פן כתיב בה 'להבין משל ומליצה' כמבואר לעיל שיש חיוב גמור להבין את פשטי התורה בשלימותם, כי גם משל התורה היא תורה הקדושה פנזכר וזהו שלימות התורה, שגם החיצוניות שבה כלומר הדברים הגשמיים שבהם היא עוסקת, הם גם כן תורה ממש.

והנה בכלעם כתיב (במדבר כג ז) 'וישא משלו ויאמר', כי כבר נודע (זוהר שמות כא:) שבלעם היה בקלפה נגד משה בקדושה להבדיל כמו שכתוב זה לעומת זה עשה אלוקים, והנה הדבורים והאותיות של תורה שייצאו מפי בלעם היו אצלו בנפילה פנודע, ששורשם (שמשם הגיעו לדרגה נמוכה

של בלעם), הוא מבחינת "שבירת הכלים", שבו נפלו האותיות שנקראים 'כלים' אל מדריגות התחתונות שהם מחשבות העוסקות בעניינים פחותים, ומהם נתהוו העולמות התחתונים שבהם כוחות השכל מעורבים ושוכנים במידות זרות ומנוגדות לשכל החכמה של התורה, ואחר כך כשיצאו ממנו על ידי שדיבר בשבח ישראל נתדבקו בשרשם תכף בתורה שמשם שרשם והיינו בתיבות ואותיות אלו שנכתב בפרשת בלק ונתעלו מתתא לעילא מלמטה למעלה - מתוך נפשו הטמאה אל קדושת התורה. על פן כתיב אצלו 'וישא משלו' נשיאה מלשון הגבהה, כי צרוף מש"ל הוא מתתא לעילא פנזכר, והבן היטב.

ונחזר אל הענין, כי משלי התורה אינם כשאר משלים, כי עקר חייתו והיותו של כל משל ומשל משאר משלים, הוא רק בשביל השכל והחכמה שבו, שזולתו לא היה התינוק יכול להשיגה, אבל כשכבר השיג התינוק בעצמו את דבר החכמה, אז האותיות של המשל אף למותר אין בהם שום תועלת ואינו צריך להם כלל כיון שלא מתחדש על ידם שום דבר חכמה כיון שכבר השיג את השכל על ידי המשל, וזו היא מעלתם של תלמידי חכמים הלומדים את דרכי החכמה מהתורה בעצמה, שכל החכמות כלולים בה, ואפילו הלבושים, כלומר הדיבורים שלהם שעוסקים בדברי התורה העוסקים בענייני עולם הזה, הם חכמה גמורה.

והנה המשל סיפור הדברים שבו מושלים את דבר החכמה הנלמד ממנו הוא לעצמו סכלות וחשף שאין בו שום דבר חכמה באמת, כי עוסק בדברים של טטות, אף בשביל דבר חכמה שבו דברו אותו. וזהו יתרון החכמה וגו', פרוש יתרון החכמה נראה מן הסכלות שהוא מדברי משל פנזכר החכמה נראית מתוך דברי טטות שהם המשל, כיתרון האור מן הדברים החשובים כמו שהבנת ערך ויקרות האור ניכר מתוך החושך, אבל אין החושך מוסיף במהות האור כלל.

ועל פן נקרא החכמה ששורה בדברים התחתונים חכמה תתאה חכמה תחתונים לפי שהיא מתפשטת בדברים תחתונים שאותם עניינים שמהם נלמדת החכמה תתאה, אינם ממהות החכמה אלא הם רעיונות העוסקים בענייני חולין, שעל ידם ניתן להשיג את שכל החכמה העליונה, אבל אין זה כמשלי התורה שגם המשל עצמו הוא חכמה, ועל פן כתיב בשלמה (מלכים א' ה יא) 'ויחכם מכל האדם וגו', שחכמתו היתה מהחכמה שהיתה שקועה קודם לכן במחשבות שאר האנשים שהם מכונים "כל האדם", דהיינו שלקט אותן חכמות שדברים תחתונים ובכל חכמות העולם שהם חכמות תחתונות ואף בתאוות העולם הזה, והעלה אותן החכמות שהיה

בהן שהבין מתוכם את הנמשל הנלמד מתוכם, חכמות העליונות, והבן.

והנה כבר נודע כי כל דבר משפע אור אלקותו ברוך הוא צריך מוכרח להיות דבר שלם, כי לא תוכל לחלק אותן לחלקים. כיון שהכל אחד הוא אין סוף ברוך הוא כביכול ומכיון שהקדוש ברוך הוא הוא יחיד ומיוחד ממילא רק דבר שהוא שלם יכול לשרות עליו אור אלקות, על כרחך מן ההכרח לומר שגם החכמה תתאה הנזכר שהוא אור השורה בכל הנבראים שבעולם בוודאי יש בה שלימות וגם בה יש אותו ענין שלימות שיש בתורה עצמה, שנאמר בה (כמובא לעיל) 'ש'שלם' אותיות 'משל' להורות שגם החיצוניות שבתורה הוא תורה ממש, אלא שעכשיו אינו ניכר, שאנו מדבקים את החכמה העליונה בחכמה תתאה זאת על ידי תורה לשמה, ועל ידי זה נמשכת החכמה העליונה בעולם העשייה.

ודו"ק בזה היטב מאד בכלל זה שבכל חלק מהתורה כלול הכל, וגם בחכמה תתאה שמתלבשת בדברים התחתונים שהיא גם כן חלק מהתורה, כי השלימות היא גם כן בכך שכל הפרטים משתקפים בכל פרט ופרט, וכמו שיבואר כי זהו ענין הפרצופים שבכל נברא ונברא יש פרצוף, כלומר אור ה' שכולל את כל עשרת הספירות וממילא על ידי זה משתקף בו השורש בשלימות, וזהו מכח החכמה התחתונה השורה בו והיא כלולה מכל המידות.

וזהו ענין משל שנגמל העולם במצב של "תוהו ובוהו" שקדם לעולם שאז היתה כל מידה ומידה נפרדת מחברתה, וכל מידה היתה מולכת לבדה, חסד לבדה וגבורה לבדה וכן הכל, לאמבטי מלאה מים שלא היה נראה בהם הצורות (שהם הפרצופים) כלומר שלא היה ניכר בהם אור אלקותו יתברך באופן של 'פרצוף' שהוא התגלות שלימה כיון שבתחילה נפרדו הפרטים (שהם המידות) זה מזה, כיון שיערו המים שבתוכה ומפרש שהסירו ממנה את לבוש המסתיר שהוא יסוד המים, אז נראו הצורות שבה שהם הפרצופים. וזהו ויכלו, לשון כלי שנגמרו הכלים כראוי באופן שנעשו פרצופים, כלומר שנתכללו כל המידות יחדיו ואז הם מכונים בבחינת "פרצוף" כיון שאז נתגלה על ידם אור החכמה בשלימות, ודו"ק היטב.

ונראה שפננתו שקדם התקון שכל מדה ומדה היתה בפרוד מחברתה, ולא היתה התכללות בין כל המידות כפי שהוא בשורש - שכל המידות מיוחדת זה בזה, לא נראו הפרצופים לא נראה החכמה שבכל מידה, שנראה מתוך המידה רק כאשר היא כוללת את כל המידות, שזה מכח הארת החכמה שבתוכה, וכשהם כלולים מכל המידות אזי ניתן לגלות את החכמה שבכל מידה ומידה, והבן שלכן על ידי התיקון נתגלתה החכמה תתאה שהיא החכמה ששורה בכל נברא.

